

**PRZEDMIOTOWE ZASADY OCENIANIA
Z PRZYRODY W KLASACH IV
W SZKOLE PODSTAWOWEJ NR 2
IM. MARII SKŁODOWSKIEJ – CURIE W SOBÓTCE
W ROKU SZKOLNYM 2022/2023**

I. Ogólne zasady oceniania. Kontrakt między nauczycielem i uczniem.

1. Każdy uczeń jest oceniany zgodnie z zasadami sprawiedliwości.
2. Uczeń ma obowiązek na każdej lekcji posiadać:
 - ✓ podręcznik, zeszyt przedmiotowy.
 - ✓ długopis, zatemperowany ołówek, gumkę do mazania, kredki lub flamastry, linijkę.
3. Uczeń ma prawo zgłoszenia trzy razy w ciągu semestru nieprzygotowania do zajęć (tj. braku zadania domowego, zeszytu z zadaniem domowym, niezbędnych na lekcji przyborów, nieutrwalenie wiadomości), co odnotowane zostaje w dzienniku znakiem np.. Każde następne może zostać ocenione stopniem niedostatecznym.
4. Prace klasowe i sprawdziany są obowiązkowe. Uczeń na nich nieobecny, musi je napisać w ciągu dwóch tygodni od dnia powrotu do szkoły.
5. Uczeń ma prawo jednokrotnej poprawy ocen ze sprawdzianów i prac klasowych, w ciągu dwóch tygodni od otrzymania oceny, a ocena uzyskana z poprawy wpisywana jest do dziennika.
6. W razie krótkiej (do 2 dni) nieobecności uczeń ma obowiązek uzupełnić notatki z lekcji i zadania domowe w ciągu jednego dnia od powrotu do szkoły.
7. Po dłuższej nieobecności w szkole uczeń ma obowiązek uzupełnić braki na zasadach ustalonych każdorazowo z nauczycielem. Zasady zależeć będą od czasu i przyczyn nieobecności oraz charakteru realizowanego materiału.

8. Oceny semestralne i roczne nie są średnimi arytmetycznymi ocen cząstkowych. Ustalane są na podstawie uzyskanych ocen cząstkowych w czasie całego semestru, a w szczególności na podstawie ocen uzyskanych z prac pisemnych i odpowiedzi ustnych. Uwzględnia się również zaangażowanie i systematyczność w pracy, a także wskazania Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej.

II. Pomiar i obserwacja osiągnięć uczniów. Gromadzenie informacji o postępach ucznia.

1. Przedmiotem oceniania są:
 - ✓ wiadomości przedmiotowe,
 - ✓ umiejętności przedmiotowe, a w szczególności:
 - planowanie, prowadzenie, dokumentowanie prostych obserwacji i doświadczeń,
 - dostrzeganie i opisywanie prostych zjawisk i zależności występujących w różnych środowiskach,
 - dostrzeganie związków przyczynowo – skutkowych,
 - porównywanie i wnioskowanie,
 - wykonywanie prostych szkiców, wykresów, diagramów i ich interpretowanie,
 - czytanie planów i map,
 - korzystanie z różnych źródeł informacji, gromadzenie i prezentowanie informacji.
2. Wiadomości i umiejętności ocenia się poprzez:
 - ✓ odpowiedzi ustne rozumiane jako badanie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z 1 – 3 ostatnich lekcji lub jako prezentowanie zagadnień opracowywanych w czasie lekcji,
 - ✓ notatki i zadania wykonywane w zeszytach przedmiotowym,
 - ✓ prace pisemne (kartkówki, sprawdziany, prace klasowe, testy)
 - ✓ realizacja projektów,
 - ✓ aktywność,
 - ✓ zadania dodatkowe (przygotowanie materiałów na zajęcia, prezentacji, dodatkowe ćwiczenia),
 - ✓ osiągnięcia w konkursach przedmiotowych.
3. Przy ocenianiu odpowiedzi ustnych uwzględnia się:
 - a) wiedzę przyrodniczą,
 - b) umiejętność logicznego rozumowania,
 - c) sprawność w stosowaniu pojęć właściwych dla przedmiotu.
4. Zadania znajdujące się w pracach pisemnych oceniane są punktowo. Przy ustalaniu oceny całościowej z prac pisemnych przyjmuje się następującą zasadę:

OCENA	% UZYSKANYCH PUNKTÓW
Bardzo dobry	90 – 100 %
Dobry	75 – 89 %
Dostateczny	51 – 74 %
Dopuszczający	35 – 50 %
Niedostateczny	0 - 34 %

Ocenę celującą z pracy klasowe uczeń otrzymuje jeśli uzyska 91-100% punktów i rozwiąże poprawnie zadanie dodatkowe.

5. Ocenianie przeprowadzanych doświadczeń i obserwacji:

OCENA	DOŚWIADCZENIE	OBSERWACJA
Dopuszczająca	Przygotowanie lub wymienienie potrzebnych przyborów i materiałów.	Przeprowadzenie obserwacji i przedstawienie karty obserwacji z błędami lub nieścisłościami.
Dostateczna	Spełnienie wymagania na ocenę dopuszczającą oraz opisanie przebiegu doświadczenia.	Przeprowadzenie obserwacji i przedstawienie karty obserwacji zawierającej temat, miejsce, datę obserwacji i jej wyniki.
Dobra	Spełnienie wymagań na ocenę dostateczną oraz przedstawienie obserwacji i wyniku. (Przeprowadzenie niektórych doświadczeń w czasie zajęć).	Przeprowadzenie obserwacji i przedstawienie karty obserwacji zawierającej temat, miejsce, datę obserwacji spostrzeżenia i wyniki. Praca jest przejrzysta i estetyczna.
Bardzo dobra	Spełnienie wymagań na ocenę dobrą oraz przedstawienie wniosku wynikającego z doświadczenia.	Spełnienie wymagań na ocenę dobrą oraz podanie wniosków.
Celująca	Zaplanowanie, przeprowadzenie doświadczeń i obserwacji jako pracy dodatkowej i spełnienie wymagań na ocenę bardzo dobrą.	

6. Aktywność może być oceniana „plusami”. Za 5 zebranych „+” uczeń otrzymuje ocenę bardzo dobrą.

Przez aktywność na lekcji rozumiemy:

- częste zgłaszanie się na lekcji i udzielanie poprawnych odpowiedzi,
- aktywną pracę w grupie,
- wykonanie nieskomplikowanego, krótkiego zadania w domu lub na lekcji,
- wykonywanie dodatkowych zadań,

przyniesienie dodatkowych materiałów wykorzystanych na lekcji.

7. Zadania domowe:

Zadania sprawdzane są systematycznie na początku lekcji przynajmniej w jeden z następujących sposobów:

- a) Rozwiązania głośno zostają odczytane lub zaprezentowane przez wybranych uczniów. Uczniowie mogą wówczas otrzymać ocenę wg przyjętej skali, lub informację zwrotną od nauczyciela o poprawności rozwiązania.
- b) Nauczyciel sprawdza wykonanie zadania w zeszytach. Uczeń otrzymuje wówczas ocenę wg przyjętej skali lub informację zwrotną od nauczyciela o poprawności rozwiązania.

8. Przy ocenianiu notatek i zadań uwzględnia się systematyczność, poprawność, estetykę, ortografię.

9. Częstotliwość oceniania:

Prace klasowe	2 – 3 razy w semestrze, po każdym zrealizowanym dziale
Sprawdziany, kartkówki	minimum 2 razy w semestrze
Aktywność i praca na lekcji, przygotowanie do lekcji, zadania dodatkowe.	na bieżąco
Zadania domowe	ocena słowna na bieżąco, ocena wyrażona stopniem: minimum 2 razy w semestrze

III. Ocenianie uczniów ze wskazaniem Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej.

1. Dostosowanie wymagań dla uczniów ze wskazaniem PPP ustala się indywidualnie w zależności od potrzeb, wskazówek i zaleceń zawartych w opiniach. Mogą one mieć formę:

- ✓ prace klasowe i kartkówki mogą zawierać tylko zadania z zakresu wymagań koniecznych i podstawowych,
- ✓ przeliczanie uzyskanych punktów na ocenę zgodnie ze Statutem Szkoły,
- ✓ wydłużenia czasu pracy samodzielnej, lub ogranicza ilość zadań,
- ✓ zastąpienie pracy pisemnej odpowiedzi ustną,
- ✓ sprawdzanie rozumienia poleceń, w miarę potrzeb ukierunkowanie w pracy, udzielanie dodatkowych wyjaśnień,
- ✓ w czasie odpowiedzi ustnej wydłużenie czasu na przypomnienie wiadomości,
- ✓ uwzględnianie trudności z zapamiętywaniem nazw, terminów, nazwisk, orientacji na mapie.

IV. Gromadzenie informacji o postępach ucznia:

- ✓ w dzienniku,

- ✓ w zeszytach przedmiotowych,
- ✓ gromadzenie prac pisemnych.

V. Ogólne kryteria śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych:

Uczeń otrzyma ocenę:

NIEDOSTATECZNĄ jeżeli:

- ✓ nie opanował wiadomości i umiejętności określonych programem nauczania, które są potrzebne do dalszego kształcenia,
- ✓ nie potrafi rozwiązać problemów przedmiotowych o elementarnym stopniu trudności nawet przy pomocy nauczyciela,
- ✓ nie wykorzystał wskazanych przez nauczyciela przedmiotu sposobów poprawiania ocen niedostatecznych cząstkowych.

DOPUSZCZAJĄCĄ jeżeli:

- ✓ uczeń opanował wiadomości i umiejętności przewidziane dla danej klasy na ocenę dopuszczającą,
- ✓ ma braki, ale braki te nie uniemożliwiają zdobywania podstawowej wiedzy i umiejętności w ciągu dalszej nauki,
- ✓ rozwiązuje z pomocą nauczyciela zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim stopniu trudności,
- ✓ pracuje systematycznie na miarę swoich możliwości.

DOSTATECZNĄ jeżeli:

- ✓ uczeń opanował wiadomości i umiejętności przewidziane dla danej klasy na ocenę dostateczną,
- ✓ rozwiązuje typowe zadania teoretyczne lub praktyczne z niewielką pomocą nauczyciela,
- ✓ analizuje podstawowe zależności, próbuje porównywać, wnioskować,
- ✓ pracuje systematycznie.

DOBRA jeżeli:

- ✓ w pełni opanował wiadomości i umiejętności przewidziane dla danej klasy na ocenę dobrą,
- ✓ właściwie stosuje terminologię przedmiotową,
- ✓ aktywnie uczestniczy w zajęciach,
- ✓ rozwiązuje typowe problemy z zastosowaniem poznanych metod,
- ✓ samodzielnie korzysta z różnych źródeł informacji, odczytuje dane z wykresów, tabel, schematów,
- ✓ przeprowadza samodzielnie, wykorzystując instrukcję pisemną lub słowną nauczyciela, doświadczenia i obserwacje,
- ✓ wykonuje notatki z prowadzonych obserwacji lub doświadczeń oraz dokumentuje je za pomocą rysunku lub schematu,
- ✓ wyjaśnia na przykładach zjawiska i zależności przyrodnicze.

BARDZO DOBRĄ jeżeli:

- ✓ opanował wiadomości i umiejętności przewidziane dla danej klasy na ocenę bardzo dobrą,
- ✓ samodzielnie interpretuje fakty i zjawiska, broni swoich poglądów,
- ✓ formułuje problemy i proponuje sposób ich rozwiązania,
- ✓ w oparciu o uzyskane wyniki z prowadzonych doświadczeń formułuje wnioski,
- ✓ wykonuje samodzielnie zadania zaproponowane przez nauczyciela,
- ✓ potrafi samodzielnie zaprezentować wyniki swojej pracy lub pracy zespołu.

CELUJĄCA jeżeli :

- ✓ posiada wiedzę przyrodniczą wykraczającą poza obowiązkowe wymagania programowe
- ✓ uczestniczy w konkursach o tematyce przyrodniczej
- ✓ samodzielnie i systematycznie zdobywa dodatkowe informacje związane z tematyką zajęć lub ze swoimi zainteresowaniami przyrodniczymi,
- ✓ wykonuje zadania dodatkowe proponowane przez nauczyciela,
- ✓ przeprowadza pod opieką nauczyciela dodatkowe obserwacje środowiska przyrodniczego, doświadczenia i prowadzi hodowlę,
- ✓ wnosi twórczy wkład w wykonanie zadań przydzielonych grupie,
- ✓ chętnie dzieli się swoją wiedzą i umiejętnościami z rówieśnikami,
- ✓ z prac klasowych otrzymuje oceny bardzo dobre i celujące.

VI. Postanowienie końcowe.

1. Sprawy nie ujęte w PZO reguluje Statut szkoły.
2. Niniejszy dokument zostanie opublikowany na stronie internetowej szkoły.

Wymagania na poszczególne oceny szkolne

Ocena dopuszczająca - uczeń	Ocena dostateczna – uczeń opanował wiadomości i umiejętności na ocenę do- puszczającą oraz:	Ocena dobra – uczeń opanował wiadomo- ści i umiejętności na ocenę dostateczną oraz:	Ocena bardzo dobra – uczeń opanował wiadomości i umiejętności na ocenę do- brą oraz:	Ocena celująca – uczeń opanował wiadomo- ści i umiejętności na ocenę bardzo dobrą oraz:
Dział 1 Poznawania przyrody				

<ul style="list-style-type: none"> – wymienia źródła wiedzy o przyrodzie; – wymienia zmysły potrzebne do poznawania przyrody; – podaje przykłady obiektów, które można obserwować przez lupę; – przeprowadza obserwację – na podstawie instrukcji; – uzupełnia gotową kartę obserwacji; – wskazuje pytania, na które można uzyskać odpowiedź, przeprowadzając doświadczenie przyrodnicze; – wymienia nazwy kierunków geograficznych; – wyznacza kierunki główne świata za pomocą kompasu i wskazuje je w terenie; – wymienia obiekty znajdujące się na 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, co to jest przyroda; – podaje po dwa przykłady obserwacji przyrodniczych, w których wykorzystuje się lornetkę; – wymienia sposoby dokumentowania obserwacji przyrodniczej; – wymienia zasady bezpieczeństwa, których należy przestrzegać, prowadząc obserwacje przyrodnicze; – przeprowadza doświadczenie na podst. instrukcji; – prawidłowo dokumentuje doświadczenie; – odróżnia doświadczenie od obserwacji; – wyznacza kierunek północny za pomocą gnomonu i Słońca; 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady obiektów, organizmów, które można obserwować przez mikroskop; – wyjaśnia, do czego jest potrzebna mapa, kompas i taśma miernicza; – wyjaśnia, co to jest obserwacja przyrodnicza; – podaje różnice między próbą badawczą a kontrolną w doświadczeniu; – odróżnia doświadczenie od eksperymentu; – opisuje kierunki świata na różny kierunków; – określa kierunki świata w terenie; – charakteryzuje widnokrąg w mieście i na wsi; – podaje przykłady ożywionych i nieożywionych składników środowiska; 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady obiektów, organizmów, które można obserwować przez mikroskop; – poprawnie opracowuje kartę obserwacji dowolnego obiektu odpowiednio do celu obserwacji; – uzasadnia, dlaczego w doświadczeniu jest potrzebna próba kontrolna; – opisuje sposoby wyznaczania kierunków świata w sytuacji, gdy nie ma przyrządów i gdy nie widać Słońca; – rozpoznaje i wskazuje rysunki przedstawiające drogę Słońca w dniach rozpoczynających pory roku; 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kiedy można na podstawie obserwacji wyciągnąć wnioski; – przygotowuje, przeprowadza proste doświadczenie (inne niż na lekcji) i opisuje je w odpowiedniej karcie doświadczenia; – konstruuje kompas domowym sposobem i posługuje się nim; – wyjaśnia, dlaczego droga Słońca nad widnokretem odbywa się w cyklu dobowym; – wyjaśnia przyczyny zmienności pór roku;
--	---	---	---	---

<p>linii widnokregu z danego miejsca obserwacji;</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia przykłady przyrodniczych i antropogenicznych składników krajobrazu; – opisuje pozorną wędrówkę Słońca po niebie; – wymienia daty rozpoczynające kalendarzowe pory roku; – wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>równonoc</i> i <i>przesilenie</i>; 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje zmiany widnokregu jakie następują wraz ze zmianą miejsca obserwacji i wysokości; – wyjaśnia pojęcie widnokregu; – wyjaśnia znaczenie pojęć: wschód Słońca, górowanie Słońca, zachód Słońca; – wyjaśnia, co to jest dzień; – wskazuje rysunek przedstawiający obiekt i jego cień rano, w południe i wieczorem; – opisuje ilustracje pokazujące drogę Słońca nad widnokregiem w różnych porach roku; – wskazuje w terenie miejsca wschodu, górowania i zachodu Słońca w różnych porach roku; 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zależności między długością cienia, a wysokością Słońca nad widnokregiem w ciągu dnia; – wyjaśnia zależność między wysokością Słońca nad widnokregiem a długością cienia w różnych porach roku; 		
Dział 2				

Orientacja w terenie i pogoda

<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, co to jest plan; – podaje przykłady zastosowania planów; – wymienia różnice między planem i mapą; – wymienia stałe elementy mapy; – odczytuje na mapie topograficznej, gdzie znajduje się np. las, szkoła, kościół. – wskazuje plany miast wśród innych map; – wymienia składniki pogody; – przyporządkowuje składniki pogody do urządzeń pomiarowych; – przedstawia składniki pogody za pomocą symboli graficznych; – wymienia niebezpieczeństwa związane z pogodą; 	<ul style="list-style-type: none"> – rysuje proste plany małych przedmiotów w zeszycie, np. pudełka od zapatek, piórnika; – wyjaśnia, dlaczego nie można narysować planu klasy bez zmniejszenia jej wymiarów; – rozpoznaje na mapie znaki topograficzne liniowe, powierzchniowe i punktowe, podaje ich przykłady; – rozpoznaje mapę topograficzną wśród innych map do wyboru; – odczytuje informacje z planu miasta i mapy topograficznej w podstawowym zakresie; – wskazuje ulice i określa kierunki, 	<ul style="list-style-type: none"> – rysuje obiekty w podanych dowolnych zmniejszeniach, np. plan klasy, pokoju, ławki szkolnej; – planuje trasę wycieczki po mieście lub po najbliższej okolicy z uwzględnieniem najciekawszych punktów; – rozróżnia opady i osady atmosferyczne; – odczytuje wartości składników pogody z urządzeń pomiarowych; – określa pogodę na podstawie mapy pogody Polski lub wybranej części kraju; – opisuje, jak należy zachować się podczas wichury, ulewy i śnieżycy; 	<ul style="list-style-type: none"> – szacuje na podstawie pomiarów sali lekcyjnej, ile razy należy zmniejszyć długość i szerokość sali, aby jej plan zmieścił się na kartce; – planuje i opisuje trasę wycieczki, określając kierunki świata; – wyznacza trasę wędrówki, zgodnie z opisem na mapie topograficznej; – orientuje plan miasta i mapę topograficzną za pomocą kompasu i charakterystycznych punktów w terenie; – opisuje przebieg podanej trasy z uwzględnieniem kierunków przebiegu ulic, lokalizacji zabytków itp. – na podstawie wartości poszczególnych składników pogody 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje zależności między zastosowanym pomniejszeniem obiektu a wielkością tego obiektu na planie; – podaje przykłady innych map (np. tematycznych) i opisuje ich zastosowanie; – rozróżnia przykładowe rodzaje chmur i przewiduje na podstawie ich wyglądu zmiany w pogodzie; – wykonuje mapę pogody na podstawie prognozy słownej; – opisuje zasadę działania piorunochronu;
---	--	---	---	--

	<p>w których przebiegają, np. z północy na południe;</p> <ul style="list-style-type: none"> – pokazuje na planie punkty wymienione przez nauczyciela; – opisuje składniki pogody w danej chwili;; – wymienia jednostki pomiaru składników pogody; – odczytuje składniki pogody z mapy pogody; – opisuje, jak należy zachować się podczas burzy; 		<p>opisuje warunki pogodowe;</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia pory roku na podstawie wybranych map pogody; – opisuje zjawisko tęczy; 	
<p>Dział 3 Ja i moje ciało</p>				
<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady narządów w organizmie człowieka oraz ich funkcje; – wymienia funkcje szkieletu; – wskazuje na planszy podstawowe części szkieletu; 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje komórkę jako podstawowy element budujący organizm; – wymienia główne układy narządów organizmu człowieka; – wskazuje dwa przeciwstawnie działające mięśnie, np. zginacz 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia funkcje układów narządów w organizmie człowieka; – wymienia elementy składowe szkieletu człowieka; – opisuje ogólnie przebieg procesów zachodzących w przewodzie 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje położenie układów i narządów na rycinach anatomicznych. – wyjaśnia, dlaczego mięśnie muszą pracować parami. – wymienia rodzaje zębów człowieka i podaje ich funkcje. – opisuje proces wymiany gazowej 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje hierarchiczność struktury organizmu; – omawia budowę i funkcjonowanie stawu; – opisuje rolę ślinianek, wątroby i trzustki;

<ul style="list-style-type: none"> – określa rolę układu mięśniowego w organizmie; – omawia rolę układu pokarmowego; – omawia rolę układu oddechowego; – wymienia główne funkcje krwi; – wskazuje na planszy układ nerwowy; – nazywa podstawowe elementy układu nerwowego; – na podstawie rysunku wskazuje różnice w budowie komórki jajowej i plemnika; – podaje nazwy poszczególnych elementów budowy układu rozrodczego kobiety i układu rozrodczego mężczyzny; – opisuje zmiany zachodzące w organizmach dziewcząt i chłopców 	<ul style="list-style-type: none"> i prostownik przedramienia; – wskazuje na rysunku lub modelu szkieletu człowieka rodzaje połączeń kości; – wskazuje na schematach budowy układów tworzące dany układ narządy i podaje ich nazwy; – omawia rolę serca, układu nerwowego w funkcjonowaniu organizmu; – określa rolę układu rozrodczego kobiety i układu rozrodczego mężczyzny. – wyjaśnia, na czym polega dojrzewanie dziewcząt i chłopców. – opisuje rolę poszczególnych zmysłów w odbieraniu wrażeń ze środowiska zewnętrznego; 	<ul style="list-style-type: none"> pokarmowym człowieka; – uzasadnia, dlaczego oddychanie przez nos jest zdrowsze niż przez usta; – opisuje rodzaje naczyń krwionośnych; – omawia części układu nerwowego; – wskazuje na planszy rozmieszczenie narządów rozrodczych kobiety i mężczyzny; – wskazuje czynniki wpływające pozytywnie i negatywnie na rozwój organizmu w okresie dojrzewania; – wyjaśnia, co to znaczy, że zmysły ulegają adaptacji; – podaje przykłady świadczące o ochronnym działaniu zmysłów dla organizmu; 	<ul style="list-style-type: none"> zachodzący w płucach. – na podstawie ryciny omawia budowę serca. – wymienia funkcje, jakie pełnią mózg i mózdzek. – określa rolę poszczególnych narządów w układzie rozrodczym męskim i układzie rozrodczym żeńskim. – charakteryzuje etap dojrzewania. – uzasadnia, że zmysły chronią organizm przed niebezpiecznymi czynnikami zewnętrznymi. – wyjaśnia, dlaczego przestrzeganie higieny osobistej jest obowiązkiem każdego człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje związek między budową a rolą krtani; – uzasadnia, dlaczego układ nerwowy odgrywa kluczową rolę w organizmie; – wyjaśnia, co są hormony, podaje przykłady narządów wytwarzających hormony; – opisuje rolę mózgu w odbieraniu wrażeń ze środowiska zewnętrznego przez narządy zmysłów; – proponuje i przeprowadza doświadczenie przedstawiające niszczenie szkliwa nazębnego;
--	---	---	--	--

<p>w okresie dojrzewania;</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia zmysły człowieka i wskazuje je na własnym organizmie; – podaje podstawowe zasady dbania o słuch i wzrok; – opisuje poprawne zasady mycia zębów; – podaje zasady pielęgnacji skóry, włosów, zębów i paznokci; 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia, dlaczego nie należy słuchać zbyt głośnej muzyki oraz korzystać zbyt długo z telefonów komórkowych. – omawia znaczenie czystości odzieży, obuwia, bielizny i otoczenia dla utrzymania zdrowia; – podaje przykłady ubioru dostosowanego do pory roku i rodzaju pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia substancje wydalone i wydzielane przez skórę; 		
<p>Dział 4 Ja i moje otoczenie</p>				
<ul style="list-style-type: none"> – wymienia trzy podstawowe grupy ciał stałych w zależności od ich właściwości fizycznych; – odróżnia środki szkodliwe po oznaczeniach na opakowaniu lub etykiecie; 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia trzy stany skupienia substancji; – na podstawie instrukcji omawia sposób postępowania się środkami czystości; – podaje przyczyny uszkodzeń skóry; – opisuje objawy złamania kości; 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje trzy stany skupienia substancji w zależności od ułożenia drobin oraz możliwości ich przemieszczania się; – uzasadnia celowość umieszczania symboli ostrzegawczych 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia, dlaczego przykładowe ciało zostało wykonane z danej substancji; – interpretuje szkodliwość produktu oznaczonego kilkoma piktogramami ostrzegawczymi; 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje właściwości ciała w zależności od rodzaju substancji, z jakiej zostało wykonane; – określa szkodliwe dla zdrowia skutki działania preparatów drażniących, żrących,

<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje sposoby postępowania podczas opatrywania otarcia lub skaleczenia; – opisuje sposoby zabezpieczania ciała przed skutkami nadmiernego promieniowania słonecznego; – wyjaśnia, co to są choroby zakaźne; – opisuje podstawowe sposoby zapobiegania chorobom zakaźnym. – wymienia typowe objawy alergii; – opisuje zachowania chroniące człowieka przed zakażeniem się grzybicą; – wskazuje sposoby odmawiania propozycji picia alkoholu, palenia tytoniu i zażywania narkotyków; 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia konieczność zasięgnięcia porady lekarskiej w przypadku zachorowania na chorobę zakaźną; – podaje przykłady chorób zakaźnych człowieka i dróg zakażenia się nimi; – podaje przykłady zwierząt jadowitych. – wymienia sytuacje w których należy powiedzieć nie; – wyjaśnia, co to jest uzależnienie; – opisuje zasady zdrowego stylu życia; – wyjaśnia, dlaczego należy zachować postawę asertywną w sytuacji bycia namawianym do zapalenia papierosa, wypicia alkoholu lub spróbowania narkotyków; 	<p>na produktach szkodliwych;</p> <ul style="list-style-type: none"> – podaje zasady właściwego postępowania w wypadku pogryzienia przez zwierzę; – wskazuje przykłady chorób bakteryjnych i wirusowych; – uzasadnia celowość wykonywania szczepień ochronnych; – podaje przykłady roślin mogących wywołać alergię u ludzi; – podaje przykłady zachowań asertywnych wobec presji otoczenia; – wyjaśnia, dlaczego znajomości zawarte przez internet mogą być niebezpieczne; – uzasadnia stwierdzenie: Ruch i umiejętność odpoczynku 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje różnice między zwichnięciem a złamaniem; – wyjaśnia, dlaczego nie należy opalać się bez właściwego zabezpieczenia skóry; – opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych; – wyjaśnia, dlaczego w kontaktach ze zwierzętami należy zachować szczególną ostrożność; – opisuje skutki działania nikotyny na organizm człowieka; – wyjaśnia, dlaczego bycie życzliwym dla innych ma wpływ na zdrowie człowieka; – uzasadnia stwierdzenie: Zdrowie w dużej mierze zależy od nas samych; 	<p>wybuchowych i toksycznych;</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia rodzaje uszkodzeń ciała i opisuje sposoby udzielania pierwszej pomocy; – omawia ogólnie zasadę działania szczepionki; – wyjaśnia, co oznaczają pojęcia: alergia, alergolog; – uzasadnia konieczność zachowania postawy antyalkoholowej i antynikotynowej;
--	---	---	---	---

<ul style="list-style-type: none"> – wymienia podstawowe zasady zdrowego stylu życia; – podaje przykłady potraw, których powinna się wystrzegać osoba prowadząca zdrowy styl życia; – wymienia czynniki mające szkodliwy wpływ na organizm człowieka; 		<p>są bardzo ważne dla organizmu;</p>		
<p>Dział 5 Środowisko przyrodnicze najbliższej okolicy</p>				
<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady elementów przyrody ożywionej i nieożywionej; – wymienia rodzaje skał (lite, luźne i zwięzłe); – wymienia formy ukształtowania terenu; – wskazuje, które z form są wklęsłe, a które wypukłe (na fotografiach, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, co to są skały i minerały; – odróżnia skały lite od pozostałych, rozpoznaje granity i piaskowce; – rozpoznaje na ilustracjach i nazywa poszczególne formy ukształtowania terenu; 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje w krajobrazie elementy przyrody ożywionej i nieożywionej; – charakteryzuje różne rodzaje skał i rozpoznaje je; – wyjaśnia, co to są surowce mineralne, podaje ich podział; – wskazuje i nazywa elementy pagórka; 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady gospodarczego wykorzystania surowców mineralnych; – podaje przykłady surowców jubilerskich; – rozpoznaje i nazywa elementy doliny rzecznej w terenie; – podaje przykłady roślin światłolubnych i cieniulubnych; 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje pochodzenie skał; – wyjaśnia powstawanie skał osadowych; – dokumentuje skały w najbliższej okolicy (fotografuje, opisuje, wyjaśnia różnice między nimi); – charakteryzuje poszczególne formy

<p>modelach lub w terenie);</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia najważniejsze cechy środowisk łądowych; – rozpoznaje pospolite drzewa, krzewy i rośliny zielne występujące w najbliższej okolicy; – rozpoznaje pospolite zwierzęta występujące w najbliższej okolicy; – wyjaśnia, co to jest las; – wymienia funkcje lasu; – podaje podstawowe zasady zachowania się w lesie; – wymienia warstwy roślinności w lesie; – podaje przykłady grzybów jadalnych, niejadalnych i trujących; – rozróżnia cudzożywny 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady sposobów przetrwania zimy przez rośliny i zwierzęta; – wskazuje różnice między drzewem iglastym a drzewem liściastym; – wyjaśnia, czym różni się drzewo od krzewu i rośliny zielnej; – wskazuje pień i koronę drzewa; – omawia znaczenie tablic informacyjnych umieszczanych przy wejściu do lasu; – podaje przykłady roślin tworzących poszczególne warstwy lasu; – podaje przykłady znaczenia roślin w przyrodzie i życiu człowieka; – wykazuje różnorodność sposobów polowania zwierząt mięsożernych; 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje zbocza łagodne i strome; – wskazuje na modelu i nazywa elementy doliny rzecznej; – przystosowań roślin do warunków suchych i wilgotnych; – podaje przykłady bylin występujących w najbliższej okolicy; – wyjaśnia różnice między lasem liściastym, iglastym i mieszanym; – opisuje temperaturę powietrza, wilgotność i nasłonecznienie występujące w poszczególnych warstwach lasu; – opisuje, jak można poznawać las za pomocą różnych zmysłów; – uzasadnia, że człowiek jest 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje, które rośliny są nazywane bylinami; – wyjaśnia znaczenie pojęć: buczyna, bór, las mieszany; – wyjaśnia, dlaczego rośliny runa leśnego kwitną wczesną wiosną; – wyjaśnia znaczenie ściółki leśnej dla życia w lesie; – uzasadnia, że rośliny to organizmy samożywne; – podaje przykłady przystosowań zwierząt do odżywiania się pokarmem płynnym; – rozróżnia rośliny jednoroczne i byliny; – wskazuje różnice między polem uprawnym a łąką; – opisuje wykorzystanie i zastosowanie roślin włóknodajnych; – rozpoznaje w terenie wody powierzchniowe 	<p>ukształtowania terenu;</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje w terenie formy terenu i wykonuje ich dokumentację fotograficzną; – wykazuje związek budowy zwierząt z przystosowaniem do życia na różnych podłożach; – podaje różnice między roślinami jednorocznymi, dwuletnimi i wieloletnimi; – prezentuje samodzielnie opracowany regulamin zachowania się w lesie; – omawia przystosowania roślin w poszczególnych warstwach lasu do panujących tam warunków; – opisuje ogólnie proces fotosyntezy;
---	--	--	--	---

<p>i samożywny sposób odżywiania się organizmów;</p> <ul style="list-style-type: none"> – na wybranych przykładach przedstawia przystosowania zwierząt roślinożernych i mięsożernych do zdobywania pokarmu; – podaje przykłady wykorzystywania łąk przez człowieka; – wymienia produkty otrzymywane z poszczególnych zbóż; – wymienia produkty otrzymywane z ziemniaków i buraków cukrowych; – wymienia wody występujące w najbliższej okolicy; – podaje przykłady wód płynących i stojących; 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje typowe rośliny łąkowe; – rozpoznaje zboża uprawiane w Polsce; – nazywa rośliny oleiste; – podaje przykłady roślin warzywnych; – podaje przykłady zbiorników sztucznych i naturalnych; – omawia wykorzystanie wód płynących i stojących; – wskazuje najważniejsze przystosowania ryb do życia w środowisku wodnym; – podaje przykłady słodkowodnych zwierząt (innych niż ryby) żyjących w Polsce; 	<p>organizmem cudzożywnym;</p> <ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia, że budowa roślin stanowi przystosowanie do samożywnego odżywiania się; – rozpoznaje zwierzęta żyjące na łące; – określa cel tworzenia pól uprawnych; – opisuje zastosowanie i wykorzystanie różnych rodzajów i różnych części roślin; – wyjaśnia pojęcia: bagno, staw, jezioro; – wyjaśnia, co to jest źródło i ujście rzeki; – opisuje rzekę w najbliższej okolicy; – wykazuje różnice w warunkach życia w wodzie i na lądzie; 	<p>w najbliższej okolicy i podaje ich nazwy;</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, co to jest nurt rzeki; – opisuje naturalne i sztuczne zbiorniki wodne i rozpoznaje je w terenie; – opisuje ogólnie proces wymiany gazowej u ryby; – określa, czym jest plankton i jakie jest jego znaczenie; 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje związek między budową przewodu pokarmowego roślinożerców a spożywanym przez nich pokarmem; – rozróżnia łąki naturalne i stworzone przez człowieka; – wyjaśnia, co to są rośliny zbożowe, okopowe, oleiste; – charakteryzuje wpływ różnych czynników na wody powierzchniowe; – opisuje skutki powodzi; – opisuje działalność rzeki (żłobienie koryta, podmywanie brzegów, transport piasku i inne); – wyjaśnia zasadę działania pęcherza pławnego; – na wybranych przykładach
---	--	--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> – wymienia korzyści, jakie daje organizmowi środowisko wodne; – podaje przykłady ryb słodkowodnych występujących w Polsce; 		<ul style="list-style-type: none"> – omawia strefy występowania roślin w jeziorze; 		<p>przedstawia przystosowania roślin do życia w wodzie;</p>
<p>Dział 6 Krajobraz najbliższej okolicy</p>				
<ul style="list-style-type: none"> – opisuje dzisiejszy wygląd krajobrazu w mieście i na wsi; – wymienia obiekty budowlane wykonane przez człowieka wpływające na krajobraz; – wymienia składniki krajobrazu wiejskiego i miejskiego; – podaje przykłady krajobrazów antropogenicznych; – wymienia składniki krajobrazu antropogenicznego w najbliższej okolicy; 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje, jak wyglądał krajobraz przed setkami lat (na podstawie ryciny) i czym zajmowali się ludzie; – omawia, jakie zmiany krajobrazu następowały w ciągu stuleci pod wpływem działalności człowieka; – charakteryzuje krajobraz wiejski i miejski; – opisuje elementy krajobrazu antropogenicznego w najbliższej okolicy; 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego krajobrazów naturalnych na Ziemi jest niewiele; – porównuje krajobraz miejski i wiejski; – opisuje krajobrazy zdewastowane przez człowieka, np. tereny kopalń odkrywkowych; – uzasadnia zależność krajobrazu rolniczego od pór roku; – opisuje wybrany typ krajobrazu antropogenicznego; – opisuje krajobraz najbliższej okolicy; 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady krajobrazów naturalnych i uzasadnia ich zakwalifikowanie do danego typu krajobrazów; – wyjaśnia, dlaczego krajobraz rolniczy zalicza się do krajobrazów częściowo przekształconych; – porównuje krajobrazy rolnicze nizinne i górskie; – porównuje krajobrazy dużego i małego miasta; – uzasadnia przywracanie wartości użytkowych 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady zmian krajobrazu na skutek gwałtownego rozwoju przemysłu w XIX w.; – wyjaśnia, na czym polega rekultywacja krajobrazu; – definiuje pojęcia: krajobraz rolniczy i krajobraz miejski; – wyjaśnia różnice między pojęciami rewitalizacja i rekultywacja; – prezentuje krajobraz okolicy na nośnikach cyfrowych; – uzasadnia, że ochrona przyrody

<ul style="list-style-type: none"> – wymienia składniki krajobrazu najbliższej okolicy; – wymienia formy ochrony przyrody w Polsce; – podaje przykład parku narodowego położonego najbliżej miejsca zamieszkania i wskazuje go na mapie; – opisuje podstawowe zasady zachowania się na terenie parku narodowego; – podaje możliwości ochrony przyrody przez ucznia klasy 4. 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia aktualne i dawne elementy krajobrazu najbliższej okolicy; – charakteryzuje sposoby ochrony przyrody w Polsce; – wyjaśnia co oznacza skrót LOP. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady rezerwatów przyrody i pomników przyrody w Polsce; – wskazuje miejsca w najbliższej okolicy zasługujące na ochronę i uzasadnia swój wybór. 	<p>i przyrodniczych terenom zdegradowanym;</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pochodzenie nazwy swojej miejscowości; – opisuje zadania szkolnego koła Ligi Ochrony Przyrody. 	<p>ma w Polsce długą tradycję.</p>
--	--	---	---	------------------------------------